

приклади такої роботи можна назвати проведення відеолекторіїв, зустрічей з ветеранами ОВС, вшанування національних традицій, проведення, так званої, шефської роботи тощо. Але, на жаль, залишається відкритим питання щодо сумнівності проведення таких заходів, адже частіш за все це робиться формально або взагалі лише на паперах у звітах.

На нашу думку, питання національної ідеї серед курсантських підрозділів повинно стати одним з провідних на сьогоднішній день. На сьогоднішній день наша держава як ніколи потребує самовідданих, патріотично налаштованих, альтруїстичних поліцейських які в будь який час готові стати на захист інтересів суспільства і держави, територіальної цілісності нашої країни. Лише поліцейський який усвідомлює, що він є невід'ємною часткою великого механізму державного апарату здатен якісно та професійно реалізовувати повноваження органу виконавчої влади які на нього покладає держава.

Список бібліографічних посилань

1. Социальное самочувствие и восприятие гражданами Украины ситуации в стране. URL: <http://rb.com.ua/rus/analitics/socuyum/9088/> (дата звернення: 03.11.2017).
2. Миграционные настроения в Украине. URL: <http://rb.com.ua/rus/analitics/socuyum/9096/> (дата звернення: 03.11.2017).
3. Про раду питань з національної єдності : указ Президента України від 11.12.2015 № 697/2015.

Одержано 10.11.2017

УДК 159.923.2:351.74

Ірина Вячеславівна ЖДАНОВА,

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6361-3029>;*

Ірина Олександрівна БАКУМЕНКО,

слухач магістратури Харківського національного університету внутрішніх справ

ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І ШЛЯХИ ЇЇ РОЗВИТКУ У ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Ефективне вирішення професійних завдань у процесі виконання поліцейськими службовою діяльністю потребує наявності у них психологічних знань, вмінь та навичок, а також розвинених професійно важливих рис особистості. Однією з інтегральних особистісних характеристик, що відбиває рівень професіоналізму поліцейського, є його комунікативна компетентність, тобто вміння грамотно та ефективно спілкуватися, насамперед, з об'єктом службової діяльності, колегами, громадянами. Для поліцейських спілкування є основним інструментом під час виконання ними професійних завдань, основним засобом реалізації всіх інших сторін поліцейської діяльності [6].

Поняття «компетентність» означає обізнаність, авторитетність, кваліфікованість, ерудованість особистості в певній області трудової діяльності, що дозволяє успішно вирішувати функціональні завдання, які становлять сутність цієї діяльності. Працівники поліції вирішують різноманітні комунікативні завдання, спілкуються з різними категоріями населення за різних обставин та умов. Типовими комунікативними завданнями персоналу правоохоронних органів Л. І. Мороз називає наступні: отримання достовірної інформації у процесі спілкування з особами, що перебувають у стані стресу (потерпілі, свідки), свідомо чи несвідомо її перекручують чи приховують (свідки, підозрювані); адекватної передачі інформації громадянам, колегам, керівництву; управління поведінкою інших учасників взаємодії за допомогою використання різних методів правомірного психологічного впливу тв. інші [4]. За даними С. О. Ларіонова, 63 % професійних ситуацій поліцейського – це ситуації, пов'язані із комунікативними процесами [2].

Оскільки комунікація є основною складовою професійної діяльності працівників правоохоронної системи, формування то розвиток комунікативної компетентності поліцейських є важливим і актуальним завданням їх професійно-психологічної підготовки. У свою чергу, комунікативна компетентність є складним утворенням, що включає в себе поряд з іншими складовими емоційну компетентність особистості.

У психологічній науці поняття «емоційна компетентність» вживається суміжно із близькими за значенням поняттями «емоційна зрілість», «емоційний інтелект», «емоційна гнучкість» тощо. Змістовне навантаження цих наукових категорій та їх специфічні особливості на сьогодні ще недостатньо висвітлені.

Поняття емоційна компетентність увійшло у психологічний аналіз завдяки таким дослідникам як R. Buck, D. Goleman, I. Н. Андреева та ін. [8; 9]. Емоційна компетентність визначається як конструкт, що відображає емоційну зрілість індивіда й узагальнює емоційні, інтелектуальні та регулятивні складові психіки, залучені до процесу досягнення професійних та особистісних цілей. [7], як здатність особистості щодо оптимальної координації між емоціями і цілеспрямованою поведінкою [3].

Ю. Н. Крайнова, визначаючи емоційну компетентність як афективно – когнітивне явище, системну властивість особистості, виділяє наступні її складові: навички адекватної рефлексії, емоційної саморегуляції, оптимального рівня емпатії та експресивності [1, с.198]. Рефлексія емоцій проявляється у визначенні причини їх виникнення, у здатності передбачати наслідки тих чи інших емоційних реакцій тощо. Емоційна саморегуляція – це управління своїми емоціями відповідно до ситуації соціально прийнятними способами. Емпатія – це можливість проникати у світ переживань іншої людини, здатність розбиратися в емоційному стані оточуючих, вміння співчувати і співпереживати їм, розуміти чинники їх поведінки, надавати емоційний відклик на їх переживання. Емоційна експресивність – це здатність природно, спонтанно висловлювати та усвідомлювати пережиті емоції в міміці, пантоміміці, рухах, жестах, інтонації без зайвого контролю та відповідно загальноприйнятим нормам, доречно обставинам.

Деякі науковці емоційну компетентність розглядають як складову емоційного інтелекту особистості, при цьому під останнім розуміється когнітивна здатність людини до розуміння та управління своїми власними емоціями та емоціями інших людей, а саме: здатність точно виражати й розпізнавати емоції (ідентифікація емоцій), здатність викликати емоції, які допомагають при вирішенні розумових завдань, здатність розуміти складні емоції та їх причини, здатність зберігати або змінювати свій емоційний стан та емоції іншої людини [5].

Вирішення більшості комунікативних завдань у професійній діяльності поліцейських потребує їх емоційної компетентності. Так, розпізнати брехню та нещирість людини можна, насамперед, за невербальними ознаками, що відбивають ті чи інші емоції людини. Встановлення психологічного контакту потребує розуміння емоційного стану партнера по спілкуванню. Тонка диференціація емоцій дозволяє адекватно оцінити стан людини та надати першу допомогу в екстремальних ситуаціях професійної діяльності. Умінні контролювати і регулювати власну поведінку базується, насамперед, на здатності поліцейського до емоційної саморегуляції.

Професійно-психологічна підготовка є основним шляхом формування та розвитку емоційної компетентності працівників Національної поліції. На нашу думку, вона повинна складатися з: а) психологічної освіти щодо розуміння сутності та чинників емоційної компетентності, засобів її розвитку; б) активних методів навчання емоційній компетентності, які на сьогодні є найефективнішими: тренінги, групові дискусії, ділові та рольові ігри, моделювання конкретних службових ситуацій тощо [3]; в) холістичного підходу до здорового способу життя поліцейських, бо від цього залежить набуття ними здатності до самоконтролю та саморегуляції, стану психологічного благополуччя.

Список бібліографічних посилань

1. Крайнова Ю. Н. Место санногенной рефлексии в структуре эмоциональной компетентности педагога. *Ярославский педагогический вестник*. 2010. № 2. С. 197–201.
2. Ларіонов С. О. Ситуаційний аналіз професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 3 (40). С. 242–247.
3. Матійків І. М. Тренінг емоційної компетентності : навч.-метод. посіб. Київ : Пед. думка, 2012. 112 с.
4. Мороз Л. І. Теоретичні засади та організація психологічного тренінгу в органах внутрішніх справ : монографія. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2005. 228 с.
5. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Київ : Вища шк., 2003. 126 с.
6. Професійно-психологічна підготовка працівників слідчих підрозділів : навч. посіб. / за заг. ред. І. В. Жданової ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2014. 516 с.
7. Юсупова Г. В. Состав и измерение эмоциональной компетентности : автореф. дис. ... канд. психол. наук. Казань, 2006. 20 с.

8. Buck R. Motivation, emotion and cognition: A developmental interactionist view. *International review of studies on emotion*. Vol. 1. Chichester : Wiley, 1991. P. 101–142.

9. Goleman D. Emotional Intelligence. London : Bloomsbury Publishing, 1996. 369 p.

Одержано 06.11.2017

УДК 821.161.2-2.09

Ольга Миколаївна ЖУРЕНКО,

кандидат філологічних наук, старший викладач

кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОБРАЗ «ІСТОРИЧНОЇ ЛЮДИНИ» В КОНТЕКСТІ НОВІТНЬОГО ЕПОСУ 20-х рр. ХХ ст. (ЗА РОМАНОМ Ю. ЯНОВСЬКОГО «ЧОТИРИ ШАБЛІ» (1930 р.))

На європейську цивілізацію поч. ХХ ст. винятковий вплив мала Перша світова війна, події якої опинилися у центрі письменницької уваги. Надзвичайної популярності набули такі романи, як «Вогонь» А. Барбюса, «Прощавай, зброє!» Е. Хемінгуей, «Смерть героя» Р. Олдінгтона, «На західному фронті без змін» Е. М. Ремарка. В українській літературі чільне місце посідають твори, в яких так само осмислюються Перша світова, революції і громадянська війна (Я. Качура «Чад», 1929; П. Лісовий «Микола Ярош», 1928; В. Чередниченко «За плугом», 1926). Тож цілком природно, що і Ю. Яновський не оминув цієї злободенної теми і спробував змалювати недавні соціальні потрясіння уже ніби з історичної відстані, але з урахуванням новітніх літературних шукань.

У напруженому ритмі роману письменник спромігся передати величезний розмах подій тієї доби. Гостре відчуття історичності часу надає універсальності епічній трактовці теми, зближує минуле і сучасне. Не підлягає сумніву й те, що могутній, розлогий світ роману Яновського – відродження героїчного українського фольклору, вплив якого відчутно уже в епіграфі:

Пустимо стрілку, як грім по небу ;

Пустимось кіньми, як дрібен дощик ;

Блиснемо шаблями, як сонце в хмарі !

Рядки, взяті з народної колядки, ще до початку оповіді повертають нас до героїко-історичної традиції усної народної творчості, що «зберігається в колективній пам'яті народу». У своєму бажанні «увічнити» не тільки героїв роману, але й саму атмосферу бурхливих часів Ю. Яновський виявляє прагнення оповити духом ліризму і всю структуру «Чотирьох шабель», тому всі сім розділів твору називаються «піснями», що містять віршований вступ та прозову розповідь.

Вірш-пісня в сюжетно-композиційній структурі роману «Чотири шаблі» є одночасно і заспівом і епіграфом до кожного розділу. Характеризуючись як «акомпанемент» (З. Голубева) до основної оповідної лінії, пісня одразу утворює певний настрій, дає змогу глибше відчувати весь емоційний пафос подальшої розповіді. Між віршованою й прозовою частинами виникає напруження, яке поглиблюється динамізмом поєднання різножанрових композиційних складників. Відзначимо, що принципи побудови вірша-пісні певною мірою тяжіють до структурних основ античної драми, що починається прологом – своєрідною сюжетною експозицією, за якою іде «парод – вихід хору», певною мірою пов'язаний з головними героями і подіями, що відбуватимуться в п'єсі.

Аналогічний спосіб побудови автор обрав і для кожного віршованого вступу роману «Чотири шаблі»: віршований заспів виконується сольною партією – голосом (в античній драмі пролог теж складався з короткого монологу, як, наприклад, в «Орестей» Есхіла), яка завершується словами хору. Водночас Ю. Яновський по-своєму переосмислює функціонування у творі хорової партії. Якщо в давньогрецькій трагедії хор є або колективним персонажем, або коментатором подій, то у романі «Чотири шаблі» хор виконує роль «афористичного висновку» віршованої пісні, який перегукується з фіналом прозової частини розділу.

У центрі уваги письменника, як і в поданій на початку розділу пісні, – якась незвичайна подія, героїчний вчинок, через показ якого проголошується хвала людському духові. Єднаючись з